

Diner Pensant Wonen, Zorg en Welzijn voor Ouderen in de Metropool Regio Amsterdam

Impressie van de avond, 14 maart 2024

Waarom dit Diner Pensant?

Nederland vergrijst in rap tempo. De zorg voor ouderen zal anders georganiseerd moeten worden, met minder druk op de zorg en de realisatie van voldoende woningen voor ouderen, passend bij hun zorgbehoefte en levensfase. Om deze omslag te realiseren, is een intensief samenspel van woningcorporaties, beleggers, zorgaanbieders en welzijnsorganisaties noodzakelijk, waarbij de gemeente de regierol heeft. Binnen de MRA zijn al verschillende initiatieven in gang gezet, maar de opgave is vele malen groter. De overheid heeft haar partners uit wonen, zorg en welzijn hard nodig.

Het gaat niet vanzelf

Wij hebben u als “ambassadeurs van de opgave” nodig om tempo te maken. Het gaat niet vanzelf, aldus Conny Heemskerk van het aanjaagteam wonen welzijn zorg voor ouderen. De avond is een bijeenkomst van en voor bestuurders, met enkele experts ter ondersteuning, om samen de opgave te bespreken, elkaar te inspireren en te concretiseren.

De overheid kan het niet alleen

De opgave is groot en de overheid kan het niet alleen. Het moet echt met de woningcorporaties en zorgorganisaties, aldus Alexander Scholtes, wethouder gemeente Amsterdam en gastheer van de avond. Scholtes constateert dat het goed is om ook in MRA-verband deze opgave met elkaar te bespreken. Er is een grote opgave op het gebied van ouderenhuisvesting. Deze opgave kan niet alleen opgelost worden in de nieuwbouw, maar ook de transformatie en bestaande voorraad zijn belangrijk. Naast de stenen gaat het ook om de zorg en welzijnscomponent. Een goed voorbeeld daarvan zijn de Lang Leven Thuisflats die later vanavond ter sprake komen. Zijn hoop voor de avond is het gesprek zo concreet mogelijk met elkaar te voeren en dat iedereen met een gedeeld gevoel voor urgentie naar buiten gaat.

Uitdaging voor de Metropool Regio Amsterdam (MRA)

Hans Adriani van het landelijk aanjaagteam geeft een toelichting op de opgave. De vergrijzing neemt in rap tempo toe. Tot 2040 verdubbelt het aantal 65 plussers. Bovendien stijgt het aantal mensen met dementie sterk. Met een gelijkblijvende zorgvraag werkt straks 1 op de 4 mensen in de zorg en dat kan niet. Er zijn nieuwe oplossingen nodig om te voorkomen dat het zorgaanbod straks sterk

verschraalt. Hoe kan de fysieke ruimte (het woongebouw) bijdragen aan andere manier van samenleven, waarbij we meer omzien naar elkaar en daardoor minder professionele zorg nodig is. Ook in de Metropool Regio Amsterdam (MRA) is de opgave zeer groot. Deze opgave speelt in alle gemeenten. Iets minder dan een kwart van de behoefte landt in Amsterdam, de rest in de regiogemeenten. Bij renovatie van vastgoed zou de woonzorgopgave standaard meegenomen moeten worden.

Tot 2030 is er in de MRA behoefte aan 4330 zorggeschikte woningen, waar zware zorg geleverd moet worden. Daarnaast moeten ruim 10.000 geclusterde woningen gerealiseerd worden, waarin ook mensen met een lichte zorgvraag kunnen wonen. Belangrijk is een goed mix te creëren van meer en minder vitale mensen. Gemengde woonvormen met ouderen kunnen daarbij bijvoorbeeld helpen.

Feiten of fictie

De urgentie van de ouderenhuisvestingsopgave wordt niet altijd onderkend. In het maatschappelijke debat komen meerdere mythes herhaaldelijk terug.

Het gesprek wordt gevoerd aan de hand van een aantal van die mythes.

- *Moeten de bejaardentehuizen niet terug?*

Teruggaan naar de oude situatie is geen optie, aldus de deelnemers. De zorg zal niet toereikend zijn. De nadruk in de maatschappij ligt juist op meer zelfredzaamheid en eigen keuzes. Het terug laten komen van bejaardentehuizen sluit hier niet bij aan. Anderzijds sluit wat we nu doen – met onze inzet op geclusterd wonen - misschien juist wel aan bij de vraag in de maatschappij. Het wordt alleen ingevuld op een andere manier, waarbij meer ruimte is om aan te sluiten op verschillende behoeftes van ouderen.

- *Er zijn initiatieven genoeg om invulling te geven aan de woonzorg opgave*

Reactie is dat er weliswaar veel initiatieven zijn, maar dat deze initiatieven vooral gestart worden door de mondige, meer bemiddelde ouderen. Niet alle ouderen zijn zelfredzaam en kunnen dit organiseren. Juist voor de kwetsbare ouderen is meer nodig.

Onze inzet is om de ouderen te bewegen tijdig te verhuizen naar meer geschikte woonvormen, zodat ouderen langer zelfstandig kunnen wonen, maar ook om ruimere woningen vrij te krijgen voor anderen. Daar moeten we mogelijkheden voor realiseren. In de Gooise Meren speelt dat er veel vragen zijn van groepen die een initiatief willen starten. Maar de gemeente heeft domweg de ruimte niet. Als er plekken vrij komen zijn er steeds veel vragen die me elkaar concurreren.

In de praktijk zien we ook dat veel initiatieven niet van de grond komen, omdat het ingewikkeld is om voor elkaar te krijgen. Hier ligt een vraagstuk en opgave de overheid: hoe zorgen we dat ons beleid/ regels meer ruimte bieden voor particuliere initiatieven.

- *Het is geen nieuwbouwopgave, maar een verdelingsvraagstuk?*

De bouwopgave is om woningen te bouwen die levensloop bestendig zijn. We moeten niet voor een specifieke doelgroep bouwen. Niet iedereen is het hiermee eens. Een van de belangrijke opgaven is doorstroming, maar die woning voor de laatste levensfase is er niet. Inzet op zelfredzaamheid vraagt om meer dan alleen toegankelijkheid.

Als we dit soort woningen realiseren, wordt het bovendien voor ouderen ook eerder aantrekkelijk om te verhuizen. Ook wordt ingebracht dat het belangrijk is om echt terug te gaan naar de basis van wat echt nodig is in de woningbouw. Ook is onderzoek nodig naar hoe dat er dan uitziet, bouwen voor gemeenschappen. Is bouwen van gemeenschappen geen wensdenken? Het bouwen van zorgzame leefgemeenschappen vraagt meer dan het bij elkaar zetten van mensen.

Lang Leven Thuisflats

Met de lang leven thuisflats wordt ingezet op geclusterd wonen in de bestaande voorraad. Pien de Jong licht toe dat het organiseren van ouderenzorg een aantal uitdagingen kent. In complexen met veel ouderen zijn vaak heel veel zorgaanbieders aan het werk. Door deze versplintering wordt het werk niet efficiënter, beter en leuker. Bovendien is er zo geen eigenaarschap voor de opgaven en knelpunten die in de flat als geheel ontstaan. In het initiatief van Lang Leven Thuisflats werken zorgaanbieders en gemeente met elkaar samen om dit beter te organiseren. Zo wordt er vaak gewerkt met een vast zorgteam en een flatcoach. Daardoor ontstaat er een prettiger woon en werkomgeving, waarbij mensen meer bij elkaar terecht kunnen. Dat draagt bij aan het gezonder ouder worden. De uitdaging is om een duurzame financiering voor de thuisflats te regelen. Nu zijn de initiatieven te afhankelijk van incidentele budgetten, waar steeds opnieuw aanvragen voor ingediend moeten worden. Vraag aan de zaal is welke kansen er zijn voor duurzame financiering, bezien vanuit de verschillende portefeuilles. Het gaat dan niet om een vraag om extra geld. Dat geld is er op zich voldoende binnen het systeem. Maar nu zit het vast. Uitdaging is manieren vinden om dit geld vrij te krijgen.

Zorgzame buurten

Vanuit woonzorg Nederland zijn er vijf verschillende woonvormen voor ouderen, variërend van wonen met een plus, met bijvoorbeeld een flatcoach, tot aan het verpleeghuis, aldus Cees van Boven. Vooral de vormen met zorg kosten veel extra moeite qua organisatie. Bij de verpleeghuizen speelt een grote verduurzamingsopgave. Dat leidt uiteindelijk tot verdunning.

Naast de verschillende woonvormen in nieuwbouw en bestaande bouw is de opgave ook zorgvriendelijke wijken te realiseren. Dit levert vragen op voor de fysieke inrichting en sociale structuur, waarbij partijen die actief zijn in de wijk elkaar weten te vinden. Deze zorgzame wijken zijn een noodzaak. De zorgkosten zijn erg hoog, en op termijn alleen op te vangen als de samenleving op een andere manier ingericht wordt, waarbij we ook meer zorgen en omkijken naar elkaar.

Tafelvraag: wat kunnen we doen om tempo te maken: wat is nodig om kansen te pakken en belemmeringen te beslechten

Wat is nodig om een duurzame financiering van de Lang Leven Thuisflats te regelen. Hoe kan de systeemwereld daar anders voor ingericht worden?

Tafel 1: Aan deze tafel is geconstateerd dat we eigenlijk heel veel zelf kunnen, maar dat we vooral tot actie moeten overgaan en dat partijen daarbij hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Het helpt als bijvoorbeeld het zorgkantoor het geld eerder kan vrijmaken om al 'vooruit' te investeren. Ook zou het helpen de kostendelersnorm af te schaffen.

Tafel 2: Eigenaarschap is belangrijk, in combinatie met het in gesprek met elkaar blijven. Er zijn al veel mooie en goede concepten ontwikkeld. Nu moeten we deze benutten en verder uitbouwen. Dat kan door meer van elkaar te leren en dat dan op een goede manier lokaal toe te passen. Daarnaast met meer standaardisatie gerealiseerd worden, bijvoorbeeld in samenwerking zorgpartijen en corporaties.

Tafel 3: We moeten meer met bewoners samen doen en aan hen vragen wat nodig is. Het oud worden is van bewoners zelf. Een goed voorbeeld daarvan is dat je bewoners van een flat in een collectief een zorgaanbieder kan laten kiezen, zodat er een vast team op de flat georganiseerd kan worden en er ruimte is voor communitybuilding. Ook zijn er veel regels die belemmerend werken en om slimme oplossingen vragen, bijvoorbeeld rond het werken met een preferente zorgaanbieder. Door de deelnemers wordt wel gevraagd concreter te maken om welke regels het dan precies gaat. Die slag moet nog gemaakt worden.

Tafel 4 constateert dat we eigenlijk de oplossingen al voorhanden hebben. Er is bijvoorbeeld een flatbudget nodig. Opgave is om hier ook structurele financiering voor te regelen. Maar tot die tijd kunnen we ons behelpen binnen het bestaande stelsel. Daarbij moeten we handig gebruik maken van

de verschillende potjes die er zijn en af en toe bereid zijn woningen op te offeren om ontmoetingsruimte te realiseren.

Conny Heemskerk constateert dat de discussie is samen te vatten met:

- Categoriseren/ standaardiseren: welke goede voorbeelden kunnen we delen en wat kunnen we van elkaar leren;
- Directe samenwerking tussen partijen op locaties;
- Ondernemerschap: soepel omgaan met regels, lef om te experimenteren;
- Creativiteit: nieuwe manieren van werken, waarbij bestuurlijk leiderschap nodig is.

Anne Wilbers vult aan dat veel al gebeurt, maar dat vooral verbinding met de bewoners een opgave is die nu te veel overal tussenin valt. Die verbinding gaat niet vanzelf en er is nu geen duidelijk eigenaarschap. Om die te realiseren is er in de wijk een duurzame relatie met welzijnsorganisaties nodig.

Concreet maken

Hans Adriani sluit de avond af en benadrukt nog eens het belang van de opgave. Te weinig doen leidt tot veel schrijnende gevallen achter de voordeur. Er gebeurt gelukkig al veel.

In de nationale prestatieafspraken zijn met corporaties afspraken gemaakt over aantallen. Ook is een subsidieregeling beschikbaar gesteld voor het realiseren van zorggeschikte woningen.

Komende periode wordt gewerkt aan afspraken in het kader van de Woondeal. In 2024 wordt de opgave per deelgebied concreetiseerd. Bij de uitwerking kunnen gemeenten gebruik maken van de routekaart, waar vanuit het Zorgkantoor ook financiële middelen voor beschikbaar worden gesteld. Er wordt gepleit voor het in beeld brengen van het gat tussen de geraamde behoefte en concrete plannen die er zijn, om goed zicht te krijgen op de opgave.

En mocht u bij de realisatie van de opgave steun zoeken dan kunt u op het aanjaagteam rekenen.